

MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALAR TAFAKKURINI RIVOJLANTIRISHDA INTERFAOL METODLARDAN FOYDALANISHNING MAZMUN-MOHIIYATI

Madaminova Madina Abdirasulovna

*Xorazm viloyati Osiyo xalqaro Universiteti 1 kurs magistiri
universiteti talabasi*

Annotatsiya: Ushbu maqolada maktabgacha yoshdagi bolalar tafakkurini rivojlantirishda interfaol metodlarning ahamiyati va undan foydalanish yo'llari, bolalarda ijodkorlik va mantiqiy fikrlashning rivojlantirib borilishi yoritib ko'rsatilgan.

Kalit so'zlar: Interfaol metod, tafakkur, mustaqil fikrlash, qobiliyat, tanishuv, kooperatsiya, jarayon, fikrlash, emotsional rivojlanish, natijalar tahlili, muhokama va baholash.

THE ESSENCE AND ESSENCE OF THE USE OF INTERACTIVE TECHNIQUES IN THE DEVELOPMENT OF THINKING OF PRESCHOOL CHILDREN

Annotation: this article highlights the importance and ways of using interactive techniques in the development of preschool children's thinking, the development of creativity and logical thinking in children.

Keywords: interactive method, thinking, independent thinking, ability, dating, cooperation, process, thinking, emotional development, results analysis, discussion and evaluation.

Hozirgi vaqtda maktabgacha ta'lim jarayonida ham o'qitishning zamonaviy metodlari keng qo'llanilmoqda. O'qitishning zamonaviy metodlarini qo'llash faoliyat jarayonida yuqori samaradorlikka erishishga olib keladi. Bu metodlarni har bir faoliyatning didaktik vazifasidan kelib chiqib tanlash maqsadga muvofiq. An'anaviy faoliyat shaklini saqlab qolgan holda bolalarni faollashtiradigan turli- tuman metodlar bilan boyitish tariyalanuvchilarning o'zlashtirish darajasi o'sishiga olib keladi. Bugungi kunda bir qator rivojlangan mamlakatlarda ta'lim- tarbiya jarayonining samaradorligini kafolatlovchi zamonaviy pedagogik texnologiyalarni qo'llash borasida katta tajriba asoslarini tashkil etuvchi metodlar interfaol metodlar nomi bilan yuritilmoqda. Interfaol ta'lim metodlari hozirda eng ko'p tarqalgan va barcha turdagi ta'lim tashkilotlarida keng qo'llanayotgan

metodlardan hisoblanadi. Shu bilan birga, interfaol ta'lim metodlarining turlari ko'p bo'lib, ta'lim-tarbiya jarayonining deyarlik hamma vazifalarini amalga oshirish maqsadlari uchun moslari hozirda mavjud. Amaliyotda ulardan muayyan maqsadlar uchun moslarini ajratib tegishlicha qo'llash mumkin. Bu holat hozirda interfaol ta'lim

metodlarini ma'lum maqsadlarni amalga oshirish uchun to'g'ri tanlash muammosini keltirib chiqargan. Buning uchun faoliyat jarayoni oqilona tashkil qilinishi, pedagog tomonidan tarbiyalanuvchilarning qiziqishini orttirib, ularning faoliyat jarayonida faolligi muttasil rag'batlantirib turilishi, mavzu yuzasidan kichik-kichik bo'laklarga bo'lib mashg'ulotlar tashkil etish, ularning mazmunini ochishda savol-javobdan foydalanish, kichik guruhlarda ishlash, mnemonika, steam, triz texnologiyalari, rolli o'yinlar kabi metodlarni qo'llash va tarbiyalanuvchilarni amaliy mashqlarni mustaqil bajarishga undash talab etiladi. Interfaol metod biror faoliyat yoki muammoni o'zaro muloqotda, o'zaro bahs- munozarada fikrlash asnosida, hamjihatlik bilan hal etishdir. Bu usulning afzalligi shundaki, butun faoliyat ta'lim oluvchini mustaqil fikrlashga o'rgatib, mustaqil hayotga tayyorlaydi.

Interfaol ta'lim metodlari to'liq yoritilgan jarayonlarda muntazam tashkil etilgan mashg'ulot va ta'lim-tarbiya ishlari asosan, misollar orqali tushuntirilib borilganda bolalarda ijodkorlik samaradorligi va mazmuniy boshqarishni ta'minlaydi. Bunday metodlar yoritilgan davrlarda asosan, savollarga javob berish, birlikda ishlash, guruh ishlari, rollar o'ylab sahnalashtirish ishlarni amalga oshirish, boshqa bolalar bilan individual ishlash va boshqalarga o'qish va yozish savodxonlikka tayyorlash ishlarini oson va sifatli amalga oshirishga qaratilgan bo'ladi.

Maktabgacha yoshdagi bolalarning tafakkurini rivojlantirishda interfaol ta'lim metodlaridan foydalanishning nazariy asoslariga quyidagi muhim jihatlarni kiritib o'tishimiz mumkin:

1. Tanishuv: Interfaol ta'lim metodlari, bolalar bilan muomala qilishni osonlashtiradi va ularga o'zlarini izohlash va fikrlarini ifoda qilish imkoniyatini beradi. Tanishuvning o'ziga xos uslubi bilan, bolalarning qobiliyati, tafakkuri hamda o'zlarining shaxsiy sifatlarini ham rivojlantirish mumkin.

2. Ishbilarmonlik: Bolalar interfaol ta'lim metodlaridan foydalanish orqali amaliyotga asoslangan mashg'ulotlar bilan ishlay oladilar. Bu, ularning ijodiy va fikriy qobiliyatlarini rivojlantirishda o'zini ko'rsatish, o'zini bajarish va muammolarni hal qilishga o'rgatadi.

3. Kooperatsiya: Interfaol ta'lim metodlari jamoatchilik ruhiyatini rivojlantirishga yordam beradi. Bolalar guruhlarida bu uslublar asosan alohida yoki hamkorlik qilish orqali o'zlarini boshqalar bilan o'rganishadi, maslahatlar beradi va muammosiz muammolar hal qilish uchun qo'llashadi.

4. Mahoratlar tahlili: Interfaol ta'lim metodlari orqali bolalar o'zlarining mahoratlarini tahlil qilish, belgilab chiqish va rivojlantirish imkoniyatiga ega bo'ladi. Ular o'zlarining qobiliyat va talablariga qarab ta'lim olishlari mumkin, shuningdek, yaratuvchanlik va ijodiylikni mustahkamlashadi.

5. Amaliyotga asoslangan o'qitish: Interfaol ta'lim metodlari amaliyotga asoslangan o'qitish prinsiplariga asoslangan. Bolalarga sabrli tarzda tushuntirilgan

konseptlar va ma'lumotlar orqali amaliyotga asoslangan mashg'ulotlar beriladi. Bu, ularning o'rganish jarayonida amaliyot tajribasini qisqartiradi va ularni o'zlashtirishiga imkon beradi.

6. Ta'limiy vositalar va texnologiyalardan foydalanish: Interfaol ta'lim metodlarida texnologiyadan va ta'limiy vositalardan keng qo'llanish mumkin. Bunday vositalar va texnologiyalar, bolalar uchun qiziqarli va interfaol o'rganish imkonini yaratishda muhim rol o'ynaydi. Masalan, kompyuter darslar, onlayn o'quv platformalari, interaktiv dars

7. O'zlashtirish: Interfaol ta'lim metodlari, bolalarga o'zlarining o'rganish jarayonida o'zlashtirish imkonini beradi. Bu metodlar bilan bolalar o'zlarining o'rganish yo'llarini o'zlashtiradi, muammolar va vaziyatlarni o'zining o'zgartirish imkoniyatiga ega bo'ladilar.

8. Har tomonlama rivojlanish: Interfaol ta'lim metodlari, bolalarni har tomonlama rivojlanganligi asnosida o'rganishga yo'l qo'yadi. Bu metodlar bolalarning intellektual, ijodiy, ijtimoiy va hissiy rivojlanishlarini o'zlashtirishga intiladi.

9. Sifatli ta'lim: Interfaol ta'lim metodlarida ta'lim jarayonida sifatli ta'lim prinsiplariga muvofiq amal qilinadi. Bu metodlar bilan bolalarga tarbiyalanish, o'rganish va ijodiylik jarayonida yuqori sifatli ta'lim muhitini ta'minlashda katta ahamiyat beriladi.

10. Buzilishsiz ta'lim: Interfaol ta'lim metodlari, bolalar uchun buzilishsiz ta'lim muhitini yaratishda muhim rol o'ynayadi. Bu metodlar bilan bolalarning xatolaridan, qo'rqishlari va nazorat tashqarisidagi tashvishlari kamayadi, shuningdek, o'z fikrlarini ishlab chiqish va ijodiylikka intilish tushuntirishadi.

11. Muhokama va baholash: Interfaol ta'lim metodlari, bolalarning o'z fikrlarini ifoda qilish, savollarni tushunish va muhokama qilish qobiliyatlarini rivojlantirishga asoslangan. Bu metodlar bilan bolalar o'zlarining ma'lumotlarni tahlil qilish, natijalarni baholash va kelajakdagi o'rganish jarayonini rejalashtirish qobiliyatini oshirishadi.

12. Individual va guruhda o'rganish: Interfaol ta'lim metodlari individual o'rganish va guruhda o'rganishning to'g'ridan-to'g'ri moslashtirilgan kombinatsiyasini taqdim etadi. Bu metodlar bilan bolalar o'zlariga qarab o'rganish, o'zining tez-tez berilgan dasturlariga asoslangan o'rganish, shuningdek, guruhda hamkorlik qilish va tajriba almashish imkoniyatlariga ega bo'ladi.

Maktabgacha yoshdagi bolalar tafakkurini rivojlantirishda interfaol metodlarning ahamiyati katta. Interfaol metodlar bolalarning faolligini, qiziqishini va ijodkorligini oshirishga yordam beradi. Bu metodlarning asosiy afzalliklari quyidagilardan iborat:

1. **Faollikni rag'batlantirish:** Interfaol metodlar bolalarni o'yin va amaliy faoliyat orqali o'qitadi. Bu usul bolalar uchun o'rgatish jarayonini qiziqarli va jalb etuvchi qiladi, natijada ular faol ishtirok etadi va yangi bilimlarni o'zlashtirishga tayyor

bo'ladi.

2. **Tafakkur qobiliyatini rivojlantirish:** Bolalar muammolarni hal qilishda, tajriba o'tkazishda va ijodiy fikrlashda interfaol metodlarni qo'llash orqali tafakkur qobiliyatlarini rivojlantiradilar. Masalan, konstruktiv o'yinlar yoki tajribalar orqali bolalar qiziqarli muammolarni hal qilishni o'rganadilar.

3. **Ijtimoiy ko'nikmalarni oshirish:** Interfaol metodlar guruhdagi ishlarda bolalarga birgalikda ishlashni, fikr almashishni va hamkorlikni o'rgatadi. Bu ijtimoiy ko'nikmalarni rivojlantiradi va bolalarga jamiyatda muvaffaqiyatli bo'lish uchun zarur bo'lgan ko'nikmalarni beradi.

4. **Mustaqil fikrlashni qo'llab-quvvatlash:** Bolalarga o'z fikrlarini ifodalash va mustaqil qarorlar qabul qilish imkoniyatini berish orqali interfaol metodlar ularning mustaqil fikrlash va qaror qabul qilish qobiliyatlarini rivojlantiradi.

5. **Emotsional rivojlanishni qo'llab-quvvatlash:** O'yinlar va interfaol faoliyat bolalar uchun stressdan xoli va quvnoq muhit yaratadi, bu esa ularning emotsional holatini yaxshilaydi. Bolalar o'z his-tuyg'ularini ifodalashda va boshqalarning his-tuyg'ularini tushunishda yordam beradigan tajribalarni oladilar.

6. **O'z-o'zini baholash va o'zgarishga tayyorlik:** Interfaol metodlar bolalarga o'z natijalarini baholash, xatolaridan o'rganish va o'zgarishga tayyor bo'lish imkoniyatini beradi. Bu ularda o'z-o'zini baholash va yaxshilanishga intilish hissini shakllantiradi.

Interfaol metodlar bolalarning o'qish va o'rganishga bo'lgan qiziqishini oshirish bilan birga, ularning tafakkur va ijtimoiy ko'nikmalarini rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi. Shuning uchun, ta'lim jarayonida ushbu metodlarni qo'llash bolalarning umuman rivojlanishi uchun katta ahamiyatga ega. Albatta, interfaol metodlarning maktabgacha yoshdagi bolalar uchun qanday qo'llanilishi va ularning rivojlanishga ta'siri haqida davom etamiz.

Interfaol metodlar deganda - ta'lim oluvchilarni faollashtiruvchi va mustaqil fikrlashga undovchi, ta'lim jarayonining markazida ta'lim oluvchi bo'lgan metodlar tushuniladi. Bu metodlar qo'llanilganda ta'lim beruvchi ta'lim oluvchini faol ishtirok etishga chorlaydi. Ta'lim oluvchi butun jarayon davomida ishtirok etadi. Ta'lim oluvchi markazda bo'lgan yondashuvning foydali jihatlari quyidagilarda namoyon bo'ladi:

- ta'lim samarasi yuqoriroq bo'lgan o'qish-o'rganish;
- ta'lim oluvchining yuqori darajada rag'batlantirilishi;
- ilgari orttirilgan bilimlarning ham e'tiborga olinishi;
- ta'lim jarayoni ta'lim oluvchining maqsad va ehtiyojlariga muvofiqlashtirilishi;
- ta'lim oluvchining tashabbuskorligi va mas'uliyatining qo'llab-quvvatlanishi;

- amalda bajarish orqali o'rganilishi;
- ikki taraflama fikr-mulohazalarga sharoit yaratilishi.

Shunday qilib, fanlarni o'qitish jarayonida interfaol metodlardan foydalanish o'ziga xos xususiyatga ega. Ta'lim amaliyotida foydalanilayotgan har bir interfaol metodni sinchiklab o'rganish va amalda qo'llash ta'lim oluvchilarning fikrlashini kengaytiradi hamda muammoning to'g'ri yechimini topishlariga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Bolalarning ijodkorligini va faolligini oshiradi. Turli xil nazariy va amaliy muammolar interfaol metodlar orqali tahlil etilganda bolalarning bilim, ko'nikma, malakalari kengayishi va chuqurlashishiga erishiladi. Yuqorida aytilganlardan interfaol ta'lim metodlarini tegishlicha tahlil qilish va shu asosda ularni tasniflash zarurati ma'lum bo'ladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yhati:

1. Qahramonovna I. S. MAKTABGACHA TA'LIM TASHKIOTLARIDA BOLALAR TAFAKKURINI RIVOJLANTIRISHDA MNEMONIKADAN FOYDALANISH //Scientific Impulse. – 2024. – T. 2. – №. 21. – C. 168-172.
2. Inadullayeva S. Q. TALABALARNING IJODIY QOBILIYATLARINI RIVOJLANTIRISHDA INTERFAOL METODLARDAN FOYDALANISH USULLARI VA TEXNOLOGIYALARI //Analysis of world scientific views International Scientific Journal. – 2023. – T. 1. – №. 6. – C. 51-55.
3. Inadullayeva S. Q. MAKTABGACHA TA'LIM TASHKIOTLARIDA TURLI YOSHDAGI BOLALARNING IJODIY QOBILIYATLARINI SHAKLLANTIRISHDA INTERFAOL METODLARDAN FOYDALANISH //Analysis of world scientific views International Scientific Journal. – 2023. – T. 1. – №. 6. – C. 43-47.
4. Inadullayeva S. Q. MONOTIP TEXNIKASI YORDAMIDA MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARDA IJODIY QOBILIYATLARNI RIVOJLANTIRISHNING AHAMIYATI //Educational Research in Universal Sciences. – 2023. – T. 2. – №. 4. – C. 437-439.
5. Suvanova S. B. Q. MAKTABGACHA TA'LIM TASHKIOTLARIDA BOLALARNI HARAKATLI O'YINLAR VOSITASIDA JISMONIY VA AQLIY RIVOJLANTIRISH YO'LLARIDAN FOYDALANISH TEXNOLOGIYALARI //Analysis of world scientific views International Scientific Journal. – 2023. – T. 1. – №. 6. – C. 35-39.
6. Suvanova S. B. THE IMPORTANCE OF THE GAME IN THE CREATIVE DEVELOPMENT OF CHILDREN OF PRESCHOOL AGE //Oriental Journal of Education. – 2023. – T. 3. – №. 03. – C. 1-5.